

Тетяна Марухно

ПОЛКОВНИК ПЕТРО БОЛБОЧАН: ТРАГЕДІЯ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНИКА

В історії національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. є багато непересічних особистостей, суперечки навколо яких тривають й по сьогодні. Серед них помітна роль належить відомому військовому діячеві Петру Болбочану, доля якого відбила в собі всю несправедливість і трагічність розвитку тогочасного українського руху, засвідчила суперечності в розумінні майбутнього нашої держави, притаманні українським політикам того часу. Досі тривають дискусії, адже не на всі питання того часу ми маємо відповіді. Тому висвітлення трагізму державницького військового поступу Петра Болбочана дозволить нам усвідомити, що перешкоджало українцям будувати власну державу.

Досліджуючи особистість Петра Болбочана в контексті революційних подій необхідно використовувати широке коло джерел, включаючи матеріали слідчої та судової справ. Вони дозволять об'єктивно та неупереджено проаналізувати не лише загальний перебіг революційних подій, а й окремі події та факти, що спричинили трагічну загибель українського військового діяча.

Петро Болбочан – відомий український військовий діяч періоду УНР, полковник армії УНР. Народився він 5 жовтня 1883 р. у селі Гіджеу Хотинського повіту Бессарабської губернії у сім'ї священика. Провчившись два роки в Кишинівській духовній семінарії, Петро Болбочан зрозумів, що не бажає бути священиком, як батько. Тому 6 серпня 1905 р. він вступає до Чугуївського піхотного юнкерського училища. Вже в цей період свого життя Петро Болбочан починає виявляти свою національну свідомість та громадянську позицію – він організовує в училищі гурток для поширення рідного слова. На той час такі дії могли спричинити виключення або й навіть ув'язнення, але для Болбочана все закінчується лише усною доганою. Лише завдяки неабияким успіхам у навчанні йому вдається втриматися в училищі [3, с. 6].

Після закінчення училища Петро Болбочан мав намір вступати до військової юридичної академії, але його плани перекреслила Перша світова війна. В час служби він здобуває неабиякий досвід не лише у веденні боїв, а й керівництва різними підрозділами. За свою хоробрість, виявлену у бойових діях, в листопаді 1917 р. Болбочан отримав чотири ордени: Святого Станіслава 2-го і 3-го ступенів, Святої Анни 2-го і 3-го ступенів.

Свою діяльність в українському військовому русі Петро Болбочан розпочинає з подій, пов'язаних з 1-им Українським полком імені Богдана Хмельницького. 22 листопада 1917 р. він стає командиром цього військового

формування. Але проіснував полк недовго, до грудня 1917 р. Перебуваючи в Києві, Петро Болбочан очолює новостворений Республіканський курінь, який взяв участь в придушенні січневого повстання більшовиків в столиці. Невдовзі цей курінь був реорганізований у 2-й Запорізький піший курінь. Вже в березні 1918 р. Петро Болбочан отримує звання полковника армії УНР і очолює Запорізький піший полк [3, с. 9–14].

Успішна кар'єра Петра Болбочана спричиняє появу у нього чималої кількості заздрісників. А відверта та щира любов до нього вояків посилює недовіру з боку керівництва. Хоча, саме Болбочан усіма своїми діями сприяв формуванню боєздатних українських збройних сил, саме він зі своїм вірним військом прикривав ганебний відступ Центральної Ради з Києва, здійснив переможний Кримський похід. Але все ж швидко зростання популярності, активна протидія заздрісників серед керівництва, а також власна думка Петра Болбочана спричинять недовірливі закиди в його сторону. Аби контролювати вправного воєначальника, його навіть було призначено на посаду губерніяльного військового коменданта Волині й таким чином усунуто від командування. Але й на цій посаді Петро Болбочан зміг себе реалізувати. Він став першим комендантом від початку революції, що крім пустих слів почав наводити лад [2, с. 19]. Однак після ряду поразок й ганебної втечі з поля бою командувача 2-го Запорізького пішого куреня Мицюка, Болбочан, попри заборону керівництва, кидає посаду коменданта та повертається до власного війська [2, с. 27]. Здобуваючи перемоги одна за одною, полковник повертає позиції, втрачені Мицюком і переможно вступає до визволеного Києва.

Однак непослу Болбочана не залишився без уваги. Надалі Болбочана навмисно провокуватимуть на відвертий спротив керівництву. Симон Петлюра дедалі частіше цькуватиме полковника за його погляди на будівництво українського війська. Масла у вогонь підливатимуть заздрісники та нездари. Болбочана як військовий діяч вмотивував неможливість подальшої оборони Харкова. Це призведе до того, що його звинуватять у державній зраді (наче він навмисно здав Харків та Полтаву, не чинячи спротиву). Хоча всі, і керівництво в тому числі, прекрасно знатимуть, що сил стримати ворога у полковника не було. Але в Болбочанові бачили загрозу, тому швидко провівши слідство, його розстріляли 28 червня 1919 р. о 22-ій годині на станції Балин [4, с. 233].

«Розстріл Отамана Болбочана се не «дрібний епізод», як доводиться від декого чути. Не дрібний тому, що при нашій страшній убожестві на людей, кожна свідомо, честна одиниця на вагу золота важиться в нашій національній бюджеті. Не дрібний тому, що Болбочан був одним з найвидатніших представників тих Українців, котрі хоч пристали до національної роботи допіру в часах революції, але пристали щиро і всею душею...» [1, с. 278].

Після винесення вироку розгляд справи Петра Болбочана ще

продовжувався, але вже в партійно-урядових кулуарах. Винні у смерті Болбочана будь-якими способами намагалися уникнути відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Лист В. Липинського до міністра закордонних справ УНР А. Лівницького. 16 жовтня 1919 р. // Сідак В., Осташко Т., Вронська Т. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника: Наукове видання. – К. : Темпора, 2004. – 416 с.
2. Монкевич Б. Слідами новітніх запорожців: Похід Болбочанана Крим. – Нью-Йорк : Накладом Товариства Запорожців імені Полковника Петра Болбочана в Америці, 1956. – 288 с.
3. Сідак В., Осташко Т., Вронська Т. Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника: Наукове видання. – К. : Темпора, 2004. – 416 с.
4. Шемет С. Полковник Петро Болбочан (Замітки до історії Запорожського Корпусу 1917–1919 рр.) / С. Шемет // Хліборобська Україна (Відень). – Кн. 4. – 1922–1923. – С. 200–236